

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

**Az inkumbens előny és a politikai pozíció
megtartásának egyes aspektusai**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Szerző: Petrovszki-Oláh László

Témavezetők:

Prof. Dr. Paczolay Péter, professor emeritus

Dr. habil. Merkovity Norbert, tanszékvezető egyetemi docens

Szeged
2025.

1. A doktori értekezés háttere

1.1. A kutatás relevanciája

Az inkumbencia, vagyis a hivatalban lévő politikai szereplő pozíciója, a demokratikus és tágabb értelemben nem-demokratikus politikai rendszerek működésének egyik alapvető jelensége, amely a politikai verseny szerkezetére, a választói döntések dinamikájára és a politikai hatalom újratermelődésére egyaránt jelentős hatást gyakorol. A nemzetközi szakirodalom már az 1970-es évektől kezdődően kimutatta, hogy a hivatalban lévő jelöltek az újraválasztás során rendszerint érdemi előnyt (incumbency advantage) élveznek kihívóikkal szemben, amely különböző intézményi, kommunikációs és társadalmi mechanizmusok együtthatásából fakad. Az Egyesült Államok kongresszusi választásait vizsgáló munkák – mindenekelőtt Robert S. Erikson, David R. Mayhew és Alan I. Abramowitz kutatásai¹ – megalapozták az inkumbencia fogalmának elméleti kereteit és empirikus vizsgálhatóságát, és széles körben rámutattak arra, hogy az újraválasztási tendenciák mögött nem kizárólag pártpolitikai vagy ideológiai tényezők húzódnak, hanem választói ismertségi előnyök, intézményi erőforrások, a napirendformálás képessége és a személyes politikusi jelenlét is.²

Mindezek ellenére az inkumbencia kérdésköre a hazai politikatudományban kevésbé kutatott területnek számít. Miközben a magyar politikai rendszer szerkezete, különösen az önkormányzati politikában, számos olyan sajátosságot mutat, amelyek kedvező terepet kínálnak az inkumbens előny érvényesüléséhez, eddig csak szórványos vizsgálatok foglalkoztak e mechanizmus következetes feltárásával. A megyei jogú városok polgármestereinek újraválasztási esélyeit elemző munkák – elsősorban Kozma Viktória és Kumin

¹ Robert S. Erikson, „The Advantage of Incumbency in Congressional Elections”, *Polity* 3, sz. 3 (1971): 395–405; David R. Mayhew, „Congressional Elections: The Case of the Vanishing Marginals”, *Polity* 6, sz. 3 (1974): 295–317, <https://doi.org/10.2307/3233931>; Alan I. Abramowitz, „Incumbency, Campaign Spending, and the Decline of Competition in U.S. House Elections”, *The Journal of Politics* 53, sz. 1 (1991): 34–56, <https://doi.org/10.2307/2131719>.

² Stephen Ansolabehere and James M. Snyder, „The Incumbency Advantage in U.S. Elections: An Analysis of State and Federal Offices, 1942–2000”, *Election Law Journal: Rules, Politics, and Policy* 1, sz. 3 (2002): 315–38, <https://doi.org/10.1089/153312902760137578>.

Ferenc kutatásai³ – jelezték ugyan a jelenség létezését, de a magyar inkumbencia szerkezetének több fontos dimenziója továbbra is feltáratlan maradt. A hazai kutatások ritkán közelítették meg a kérdést kommunikációs vagy viselkedéstudományi oldalról, és nem vizsgálták, hogyan illeszkedik az inkumbencia a digitális médiatérben zajló politikai figyelemért folytatott küzdelemhez. Emellett Papp Zsófia tanulmányában az inkumbencia hátrányára is rámutat az egyéni választókerületi rendszerek és a helyi kötődés dimenzióiban.⁴

A téma aktualitását tovább növeli, hogy a 2020-as évek elején bekövetkezett globális COVID–19 járvány új megvilágításba helyezte a politikai vezetők láthatóságát, válságkezelési kapacitását és kommunikációs teljesítményét. A krízishelyzetekben gyakran jelentkező „rally around the flag” hatás átmenetileg megerősítheti az inkubens politikai szereplők pozícióját, ugyanakkor nem egyértelmű, hogy ez a hatás milyen politikai és kommunikációs feltételek mellett következik be. A válság alatti politikai kommunikáció – különösen a digitális térben – kiemelt szerepet játszik a vezetők legitimációjában, és befolyásolja a választók percepcióit, a politikai kompetencia megítélését és a társadalmi bizalom alakulását.⁵

A jelen értekezés abból a felismerésből indul ki, hogy az inkumbencia jelenségének megértése nem korlátozható egyetlen politikai szintre vagy módszertani perspektívára. Az inkubens előny nem kizárólag választásintézményi jelenség, hanem a politikai kommunikáció, a társadalmi percepció, a kormányzati teljesítményérzet, valamint a politikai figyelem logikájának metszéspontjában jelenik meg. A disszertáció ezért arra vállalkozik, hogy az inkumbencia különböző megnyilvánulási formáit három eltérő politikai és társadalmi kontextusban – a miniszterelnöki

³ Kozma Viktória és Kumin Ferenc, „Inkumbensek a magyar polgármesterek választási küzdelmeiben”, in *Új képlet. Választások Magyarországon*, szerk. Zsolt Enyedi és mtsai. (Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2010).

⁴ Papp Zsófia, „Inkubens-hátrány (Helyi kötődés és a személynek szóló szavazat Magyarországon)”, *Politikatudományi Szemle* XXV, sz. 2 (2016): 33.

⁵ John E. Mueller, „Presidential Popularity from Truman to Johnson”, *The American Political Science Review* 64, sz. 1 (1970): 18–34.

Facebook-kommunikációban, a magyar megyei jogú városok polgármesteri választásaiban és a közép- és délkelet-európai országok járvány alatti elsőrendű választásaiban – vizsgálja meg empirikusan. A választott esettanulmányok lehetővé teszik, hogy a jelenséget egyszerre kommunikációs, intézményi, politikai és válsághelyzeti dimenzióban elemezzük, és komplex módon értsük meg a pozícióból fakadó előny működését.

A kutatás relevanciáját az a tudományos és gyakorlati igény is alátámasztja, hogy a demokratikus verseny minősége csak akkor értékelhető, ha ismerjük azokat a szerkezeti és kommunikációs tényezőket, amelyek befolyásolják, torzítják vagy éppen stabilizálják a választási folyamatokat. Az inkumbencia vizsgálata ennek a demokratikus működésnek az egyik próbaköve: megmutatja, milyen feltételek mellett tekinthető legitimnek a hivatalban lévők előnye, és mikor válik a politikai egyenlőség szempontjából problémás jelenséggé.

1.2. Kutatási célok és kutatási kérdések

A disszertáció célja, hogy az inkumbencia politikai és kommunikációs jelenségét több szinten, interdiszciplináris megközelítésben vizsgálja, és feltárja, milyen tényezők határozzák meg a hivatalban lévő politikai szereplők pozíciómegtartási esélyeit különböző társadalmi és intézményi környezetekben. A kutatás feltáró jellegű, induktív logikát követ, nem előzetesen meghatározott hipotézisek igazolására törekszik, hanem az empirikus esetekből kiindulva von le következtetéseket az inkumbencia működésének mechanizmusaira. A cél nem az inkumbencia univerzális modelljének létrehozása, hanem annak bemutatása, hogy a jelenség miként jelenik meg és hogyan változik különböző politikai kontextusokban.

A kutatás elsődleges célkitűzése annak feltárása, hogy az inkumbens politikai szereplők előnye nem egyetlen tényezőtől fakad, hanem intézményi, kommunikációs, társadalmi és viselkedéstudományi dimenziók összjátékában formálódik. Az értekezés egyik törekvése ezért az, hogy az inkumbencia fogalmát a

választási rendszerek logikáján túlmutató szélesebb értelmezési keretbe helyezze. Figyelembe veszi a politikai napirendformálás lehetőségeit, a figyelemgazdaság dinamikáját, a közösségi média strukturális szerepét, a helyi politikai beágyazottság fontosságát és a válsághelyzetek alatt működő legitimációs mechanizmusokat is.

A kutatás másik célkitűzése olyan összehasonlítható esettanulmányok elemzése, amelyek a politikai verseny különböző szintjeit reprezentálják. Az értekezés a miniszterelnöki kommunikáció szintjén vizsgálja, miként jelenik meg az inkumbencia a válság alatti digitális kommunikációban; az önkormányzati politikában az újraválasztási arányokat és a pártkötődés hatásait elemzi; a régiós összehasonlítás pedig azt mutatja meg, hogyan befolyásolják a rendkívüli politikai és intézményi körülmények az inkumbens szereplők választási teljesítményét.

A disszertáció kutatási kérdései az alábbiak:

K1: Milyen tényezők befolyásolhatják az inkumbens politikai szereplők pozíciómegtartási esélyeit és magatartását eltérő politikai és társadalmi kontextusokban?

K2: Milyen tematikák és narratívák mentén strukturálódott Orbán Viktor inkumbens politikai vezetőként folytatott Facebook-kommunikációja a COVID-19 járvány első hulláma idején?

K3.1: Milyen mértékben érvényesül az inkumbens előny a magyar megyei jogú városok polgármester-választásain 1998 és 2019 között?

K3.2: Milyen hatással van a pártkötődés és a választási év a magyar megyei jogú városok polgármester-választásain 1998 és 2019 között?

K4: Hogyan befolyásolta a COVID-19 járvány – beleértve a rendkívüli választási eljárások alkalmazását – az inkumbens politikai szereplők elsőrendű választásokon a választási esélyeit a vizsgált öt közép- és délkelet-európai országban a 2020. márciusa és októbere közötti periódusban?

Ezek a kutatási kérdések több szinten és több módszertani megközelítésben teszik vizsgálhatóvá az inkumbencia jelenségét. A dolgozat a kvalitatív és kvantitatív elemzés eszközeit egyaránt alkalmazza annak érdekében, hogy a politikai inkumbencia

működéséről, előnyeiről és korlátairól árnyalt, kontextusérzékeny képet adjon. A kérdések szerkezete egyúttal kijelöli azt a fogalmi és vizsgálati ívet, amely mentén a disszertáció empirikus fejezetei szerveződnek, és megalapozza a politikai verseny aszimmetriáit érintő elméleti és gyakorlati következtetések levonását.

1.3. A disszertációban alkalmazott módszertanok

A kutatás módszertani megközelítése szándékoltan pluralista, amely a feltáró jellegű, induktív kutatási logikából következik. A disszertáció nem egy előre meghatározott hipotézis tesztelésére vállalkozik, hanem arra, hogy a konkrét empirikus esetekből kiindulva azonosítsa azokat a mechanizmusokat, amelyek az inkumbens előny különböző politikai és társadalmi kontextusokban érvényesülnek. Ezzel összhangban a kutatás kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmaz, és olyan összehasonlító perspektívát hoz létre, amely lehetővé teszi az inkumbencia többdimenziós természetének feltárását.

A disszertáció három egymást kiegészítő esettanulmányra épül, amelyek eltérő politikai szinteket és különböző intézményi környezeteket reprezentálnak. A miniszterelnöki Facebook-tevékenység vizsgálata kvalitatív tartalomelemzési módszertanra támaszkodik, amely tematikus elemzéssel azonosítja a bejegyzésekben megjelenő visszatérő motívumokat, érzelmi struktúrákat és kommunikációs mintázatokat. A miniszterelnök hivatalos Facebook-oldaláról gyűjtött posztok kódolása több körös olvasás után történt, és célja az volt, hogy feltárja, hogyan konstruálódik az inkumbens vezető szerepe a digitális térben a válsághelyzet első hulláma alatt. A módszer előnye, hogy képes rugalmasan kezelni a kvalitatív adatok nagy mennyiségét, és lehetőséget teremt a kommunikációs összefüggések, narratív struktúrák és implicit vezetői reprezentációk értelmezésére.

A második esettanulmány kvantitatív, leíró statisztikai megközelítést alkalmaz a megyei jogú városok polgármestereinek 1998 és 2019 közötti újraválasztási arányainak vizsgálatára. A kutatás az egyszerű arányok és időbeli trendek elemzésére épül, amely

alkalmas arra, hogy bemutassa az inkumbencia strukturális jellegét és a pozíciómegtartás hosszú távú dinamikáját.⁶ A választási adatok a Nemzeti Választási Iroda hivatalos adatbázisából származnak, és a teljes ciklusokat követő önkormányzati választások eredményeit tartalmazzák. A vizsgálat tervezetten mellőzi az olyan, a nemzetközi választáskutatásban gyakran alkalmazott mutatók használatát, mint a második megugrás (sophomore surge) vagy a visszavonuló visszaesés (retirement slump), mivel ezek a magyar választási rendszer sajátosságai miatt nem következetesen számíthatók. A kutatás így a nyers újráválasztási arányokra és azok időbeli alakulására összpontosít, külön figyelmet fordítva a pártkötődés és az országos politikai klíma hatására.

A harmadik esettanulmány kvalitatív komparatív elemzés, amely öt közép- és délkelet-európai ország – Szerbia, Horvátország, Észak-Macedónia, Montenegró és Lengyelország – járványhelyzet alatt megtartott választásait vizsgálja. A módszertani megközelítés másodlagos forrásokra támaszkodik, elsősorban az EBESZ/OSCE választásmegfigyelő misszióinak jelentéseire, tudományos publikációkra és politikai elemzésekre. Ez a megközelítés lehetővé teszi, hogy a választási eljárásokhoz kapcsolódó jogi és intézményi adaptációkat, a kampánykörnyezet sajátosságait és az inkumbens jelöltek támogatottságának alakulását országonkénti összehasonlításban kerüljön értékelésre. A kvalitatív összehasonlító módszer előnye, hogy érzékenyen képes kezelni a politikai rendszerek különbségeit, és feltárja, hogy a rendkívüli körülmények hogyan befolyásolták az inkumbencia érvényesülését.

A három esettanulmány módszertani összekapcsolása nem csupán technikai megoldás, hanem a kutatás alapvető logikáját meghatározó döntés. A különböző módszerek alkalmazása lehetővé teszi, hogy az inkumbencia jelenségét ne egyetlen nézőpontból, hanem több, egymást kiegészítő dimenzióban értelmezzük. A disszertáció így egyszerre kapcsolódik a politikatudomány klasszikus

⁶ A módszertani inspirációt Kozma Viktória és Kumin Ferenc 2002–2010 közötti időszakot feldolgozó kutatása adta: Kozma és Kumin, „Inkumbensek a magyar polgármesterek választási küzdelmeiben”.

választáskutatási hagyományaihoz, a politikai kommunikáció elemzéséhez és a viselkedéstudományi magyarázatokhoz. A módszertani pluralizmus célja az, hogy az inkumbens előny működését árnyaltan írja le, és olyan kontextusfüggő magyarázatokat adjon, amelyek a hazai és a nemzetközi kutatásokhoz egyaránt illeszkednek.

1.4. Anyaggyűjtés

A kutatás anyaggyűjtése több forrásból és eltérő adatgyűjtési logikák mentén zajlott, összhangban az értekezés interdiszciplináris szemléletével. A miniszterelnöki Facebook-kommunikáció vizsgálatához szükséges adatok saját gyűjtésből származnak, és a miniszterelnök hivatalos Facebook-oldalán 2020. március 1. és augusztus 31. között megjelent valamennyi posztot tartalmazzák. A gyűjtés során rögzítésre kerültek a posztok szöveges és vizuális elemei, valamint a megjelenés időpontja, ami lehetővé tette a tartalmi mintázatok időbeli alakulásának vizsgálatát is. Az adatok feldolgozása manuális kódolással, több lépésben történt, amely biztosította a tematikus kategóriák megbízható és következetes kialakítását.

A megyei jogú városok polgármestereinek újráválasztási adatai a Nemzeti Választási Iroda hivatalos, nyilvános adatbázisából származnak, amely a helyi önkormányzati választások eredményeit települési bontásban tartalmazza. A gyűjtés során a vizsgálatba kizárólag azok a választások kerültek be, amelyek teljes ciklus lezárulta után zajlottak le, így a szerkezetileg nem összevethető időközi választások nem képezték a vizsgálat tárgyát. A települések politikai státuszának azonosítása során külön figyelmet kaptak azok a helyi jelöltek, akik függetlenként vagy vegyes támogatással indultak, ezért a kutatás a pártkötődés helyett a kormányhoz való közelséget alkalmazta megkülönböztető kategóriaként.

A régiós összehasonlító vizsgálatához szükséges adatok döntően másodlagos, megbízható és részletes forrásokra épültek. Az EBESZ/OSCE választásmegfigyelő misszióinak jelentései mellett felhasználásra kerültek tudományos cikkek, országjelentések,

választási beszámolók és politikai elemzések is, amelyek a választási eljárások módosítását, a kampányfeltételeket és a politikai környezetet egyaránt részletesen ismertetik. Az országok kiválasztását az indokolta, hogy mindegyikükben 2020 első hulláma alatt tartottak országos, elsőrendű választást, amelyek a pandémia körülményei között zajlottak le, így összehasonlítható keretet biztosítanak a rendkívüli helyzetekben érvényesülő inkumbens előny vizsgálatára.

Az anyaggyűjtés során alkalmazott adatforrások sokszínűsége nem pusztán módszertani szükségszerűség, hanem a kutatás tárgyából fakadóan is indokolt volt. Az inkumbencia különböző megnyilvánulási formái csak akkor tárhatók fel, ha az elemzés képes egyszerre kezelni a digitális kommunikációt, a választási eredményeket és a politikai intézmények működését is. Az eltérő típusú adatok együttes értelmezése biztosította, hogy a disszertáció komplex és árnyalt képet adjon az inkumbens előny működéséről a magyar és a régiós politikai térben.

1.5. Értekezés struktúrája

Az értekezés felépítése a kutatási kérdések logikáját követi, és olyan szerkezeti keretet használ, amely lehetővé teszi az inkumbencia jelenségének kontextusfüggő és többdimenziós elemzését. A disszertáció első fejezete a kutatás relevanciáját, céljait, elméleti alapjait és módszertani kereteit mutatja be, kijelölve azt az értelmezési mezőt, amelyben az inkumbencia fogalma vizsgálhatóvá válik. A második, harmadik és negyedik fejezetek az elméleti háttérrel tárgyalják, különös hangsúlyt helyezve az inkumbencia fogalmi meghatározására, a választási rendszerekben érvényesülő szerkezeti tényezőkre és azokra a kommunikációs megközelítésekre, amelyek a jelenség politikai természetét árnyalják. Az elméleti fejezetek célja nem csupán az irodalmi előzmények bemutatása, hanem azoknak a fogalmi és elemzési tengelyeknek a kijelölése is, amelyek mentén az empirikus vizsgálatok értelmezhetők.

Az ötödik fejezet a miniszterelnöki Facebook-kommunikáció vizsgálatán keresztül mutatja be az inkumbencia kommunikációs

dimenzióit, különösen válsághelyzetben. A fejezet a COVID–19 járvány első hulláma alatt megjelenő posztok tematikus elemzésére épül, és azt vizsgálja, hogyan konstruálódik a vezetői szerep és a legitimációs narratíva a digitális térben. A hatodik fejezet a helyi politika szintjén teszi elemezhetővé az inkumbencia működését, és a megyei jogú városok polgármestereinek újraválasztási arányain keresztül mutatja be a pozícióból fakadó előny tartósságát és strukturális jellegét. A fejezet külön figyelmet fordít arra, hogy a pártkötődés, az országos politikai klíma és a választási év dinamikája miként befolyásolja az újraválasztási esélyeket.

A hetedik fejezet a járványhelyzet alatt megtartott választások összehasonlító elemzését adja, és bemutatja, hogyan módosul az inkumbencia érvényesülése rendkívüli politikai környezetben. A választások lebonyolításához kapcsolódó eljárási változások, a részvételi arányok alakulása és a kampányfeltételek egyenlőtlenségei olyan kontextusfüggő tényezők, amelyek új megvilágításba helyezik a hivatalban lévők előnyét. A nyolcadik fejezet a disszertáció eredményeinek értelmezését, az elméleti tanulságok összegzését és a kutatás korlátainak megfogalmazását tartalmazza, valamint kijelöli a további kutatási irányokat. A záró fejezet összegzi az értekezés hozzájárulását az inkumbencia politikatudományi és kommunikációelméleti megértéséhez, különös figyelmet fordítva a demokratikus versenyre gyakorolt következményekre.

Az értekezés struktúrája tehát olyan fokozatosan mélyülő elemzési ívre épül, amely az elméleti keret kijelölésétől az empirikus vizsgálatokon át a normatív következtetésekkig vezet, és lehetővé teszi az inkumbencia jelenségének több szempontból történő értelmezését.

2. Új tudományos eredmények és alkalmazási lehetőségeik

2.1. Az inkumbencia mint kontextusfüggő, többdimenziós jelenség (K1)

A disszertáció első kutatási kérdése azt vizsgálta, hogy milyen tényezők alakítják az inkumbens politikai szereplők pozíciómegtartási esélyeit eltérő társadalmi, intézményi és politikai környezetekben. Az elméleti áttekintés feltárta, hogy az inkumbencia fogalma a politológiai kutatás egyik régi és jól dokumentált kategóriája, amely az Egyesült Államok stabil intézményi rendszerében alakult ki, és a kongresszusi választások elemzése révén vált empirikusan vizsgálhatóvá.⁷ A klasszikus kutatások egyértelműen igazolták, hogy a hivatalban lévők jelentős arányban nagyobb eséllyel kerülnek újraválasztásra, mint kihívók, és ennek számos – a választási finanszírozástól a napirendformáló képességen és a személyes ismertségen át a választókerületi aktivitásig terjedő⁸ – magyarázó tényezője lehet.

Az elméleti fejezet rámutatott arra is, hogy az inkumbencia nem szűkíthető le intézményi jelenségre, mert működését kommunikációs⁹, társadalmi és viselkedéstudományi logikák is alakítják. A választási rendszerek szerkezete,¹⁰ a választói hozzáférés módja és a személyes szavazat jelentősége egyaránt meghatározza, hogy a pozícióból fakadó előny mennyire érvényesül.¹¹ A többségi rendszerek – ahol a választók közvetlenül személyekre szavaznak – különösen kedvező terepet kínálnak az inkumbencia kialakulásához, míg az arányos rendszerekben a pártok szerepe és a listás logika módosíthatja vagy gyengítheti e hatás érvényesülését. Ugyanakkor a

⁷ Erikson, „The Advantage of Incumbency in Congressional Elections”

⁸ Mayhew, „Congressional Elections: The Case of the Vanishing Marginals”; Alan I. Abramowitz, „Incumbency, Campaign Spending, and the Decline of Competition in U.S. House Elections”

⁹ Merkóvity Norbert, A figyelemalapú politika a közösségi média korában: a politikai kommunikáció lehetséges értelmezése napjainkban, (Médiatudományi könyvtár; 32), sz. (Médiatudományi könyvtár; 32) (Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Médiatudományi Intézete, 2018), <http://nmhh.hu/dokumentum/196007/MK32web.pdf>

¹⁰ Fábán György és Kovács László Imre, *Voksok és mandátumok: a választási rendszer arányossága* (Villányi úti könyvek., 1998).

¹¹ Ld. Kozma és Kumin, „Inkumbensek a magyar polgármesterek választási küzdelmeiben”.

disszertáció bemutatja, hogy az arányos rendszerek egy része, például az *STV-modell* (egyetlen átruházható szavazat),¹² szintén képes reprodukálni az inkumbens előnyt, még ha más mechanizmusok révén is, például párton belüli előválasztások¹³ vagy preferenciális szavazás útján.¹⁴ Mindez arra utal, hogy az inkumbencia nem önmagából, hanem a választási rendszer döntéshozatali logikájából és a választói kapcsolat személyességéből¹⁵ következik.

A dolgozat ehhez az elméleti háttérhez több ponton is új szempontokat ad. Egyrészt megmutatja, hogy az inkumbencia előnye nem univerzálisan jelenik meg, hanem csak bizonyos intézményi, politikai és társadalmi konfigurációk együttállása esetén válik tényleges választási előnnyé. Másrészt az elemzés rámutat arra is, hogy a közép- és délkelet-európai régió sajátos politikai környezete (pl. instabil pártstruktúrák, ciklikus politikai krízisek, váltakozó választói lojalitás) olyan feltételeket termel, amelyek mellett a klasszikus amerikai inkumbencia mintázatok csak korlátozottan értelmezhetők. Harmadrészt a disszertáció bemutatja, hogy a pozícióból fakadó előny pszichológiai és társadalmi tényezők (pl. a bizonytalanságkerülés, a stabilitás iránti igény vagy a vezetői kompetenciába vetett bizalom) révén is megerősödhet, különösen válsághelyzetben. A kutatás így a fogalom politológiai alkalmazását kiegészíti olyan viselkedéstudományi perspektívákkal, amelyek a

¹² Paul Redmond and John Regan, „Incumbency advantage in a proportional electoral system: A regression discontinuity analysis of Irish elections”, *European Journal of Political Economy* 38 (2015. június): 244–56, <https://doi.org/10.1016/j.ejpolco.2015.03.002>; Serhat Hasancebi, „The Maltese single transferable vote experience: a case study of gerrymandering?”, *Constitutional Political Economy* 34 (2023. február), <https://doi.org/10.1007/s10602-023-09395-z>.

¹³ Ugyan a párton belüli előválasztások a pozícióból fakadó előny sajátos oldalát mutatja meg, a téma sokrétűsége, valamint a témafeldolgozás íve miatt csak említés szintjén került a disszertációba.

¹⁴ Jens Olav Dahlgaard, „You just made it: Individual incumbency advantage under Proportional Representation”, *Electoral Studies* 44 (2016. december): 319–28, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2016.09.004>; Kaisa Kotakorpi és mtsai., „Returns to Office in National and Local Politics: A Bootstrap Method and Evidence from Finland”, *The Journal of Law, Economics, and Organization* 33, sz. 3 (2017): 413–42, <https://doi.org/10.1093/jleo/ewx010>; Jon H. Fiva and Helene Lie Røhr, „Climbing the ranks: incumbency effects in party-list systems”, *European Economic Review* 101 (2018. január): 142–56, <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2017.09.011>.

¹⁵ Richard Herrera and Michael Yawn, „The Emergence of the Personal Vote”, *The Journal of Politics* 61, sz. 1 (1999): 136–50, <https://doi.org/10.2307/2647778>.

vezetőhöz való ragaszkodás antropológiai és evolúciós gyökereit helyezik előtérbe.¹⁶

A dolgozat első kutatási kérdésére adott válasz tehát az, hogy az inkumbencia nem tekinthető automatikus vagy determinisztikus politikai előnynek, hanem olyan többdimenziós konstrukciónak, amely egyszerre épül intézményi struktúrákra, kommunikációs gyakorlatokra, társadalmi percepciókra és pszichológiai mechanizmusokra. A magyar és régiós példák alapján kirajzolódik, hogy az inkumbencia előnye csak akkor érvényesül markánsan, ha a politikai rendszer, a választási intézmények, a pártstruktúra és a választói bizalom egyaránt kedvező környezetet teremt számára.¹⁷

T1. Az inkubens előnye csak bizonyos intézményi és társadalmi konfigurációkban válik tényleges választási előnnyé.

T2. A klasszikus, stabil intézményi környezetben megfigyelhető amerikai inkumbencia mintázatok a közép- és délkelet-európai térségben csak korlátozottan alkalmazhatók.

T3. Az inkumbencia működését nem kizárólag intézményi, hanem kommunikációs és pszichológiai tényezők is meghatározzák, amelyek válsághelyzetekben felerősödnek.

2.2. Inkumbencia a figyelemgazdaságban: miniszterelnöki Facebook-kommunikáció (K2)

A második kutatási kérdés a miniszterelnök COVID-19 első hulláma alatti Facebook-kommunikációját vizsgálta, és azt elemezte, milyen tematikák és narratívák mentén jelenik meg az inkubens előnye a digitális térben. Az elemzés négy olyan tematikus klasztert azonosított, amelyek a válsághelyzet kommunikációs logikáját szervezik: a hangulatépítés, a nemzetközi dimenzió, az irányítás és a szabályalkotás. A posztok struktúrája azt mutatta, hogy a kommunikáció nem csupán információátadásra törekedett, hanem olyan vezetői narratívát konstruált, amely a miniszterelnököt mint

¹⁶ Michael Price and Mark Vugt, „The evolution of leader–follower reciprocity: the theory of service-for-prestige”, *Frontiers in Human Neuroscience* 8 (2014. június): 363, <https://doi.org/10.3389/fnhum.2014.00363>.

gondoskodó, cselekvőképes, kompetens és a válságot kézben tartó szereplőt jelenítette meg.

A hangulatépítés tematikája az érzelmi stabilitás megteremtésére irányult, gyakran hétköznapi jelenetek és személyes hangvételű üzenetek segítségével. A nemzetközi dimenzió a kormányfő külpolitikai szerepvállalását hangsúlyozta, ezzel erősítve azt az üzenetet, hogy a válság nem csupán hazai, hanem európai és globális kihívás, amelyben Magyarország aktív cselekvőként van jelen. Az irányítás és a szabályalkotás tematikái a döntéshozatal folyamatosságát és a kormányzati cselekvőképességet reprezentálták, a bejegyzésekben megjelenő vizuális és szöveges elemek pedig a vezetői kompetencia képét erősítették.

A tematikus klaszterek összekapcsolódása koherens narratívát hozott létre, amely a miniszterelnök személyét a válságkezelés elsődleges médiumává tette. A posztok nem pusztán a kormány intézkedéseit mutatták be, hanem performatívan megteremtették azt a politikai világképet, amelyben a vezető közvetlen jelenléte és folyamatos kommunikációja a közösség stabilitásának záloga. Ez a folyamat illeszkedik a figyelemgazdaság logikájához, amelyben a politikai szereplők versenye a közfigyelem fenntartásáért és tematizálásáért zajlik.¹⁸ A válsághelyzetben a digitális jelenlét különösen felértékelődik, mert a társadalmi bizonytalanság és információhiány idején a közvetlen, személyes kommunikáció a legitimáció kulcsmechanizmusává válik.

A posztok szerkezete és időzítése emellett kapcsolódik a „rally around the flag” elméletéhez, amely szerint krízishelyzetben a társadalom hajlamos felerősíteni a bizalmat a hivatalban lévő vezető iránt.¹⁹ A kommunikációs stratégia ennek a hatásnak a politikai logikáját erősítette fel: a miniszterelnök a krízis középpontjában álló,

¹⁸ Merkóvity, A figyelemalapú politika a közösségi média korában: a politikai kommunikáció lehetséges értelmezése napjainkban; Török Gábor, A politikai napirend: politika, média, közvélemény és az „agenda-setting” hatás, 1. magyar nyelvű kiad (Akadémiai Kiadó, 2005).

¹⁹ A bejegyzések szerkezete és tartalma jól illeszkedik a rally around the flag elméleti keretébe: Mueller, „Presidential Popularity from Truman to Johnson”.

látható és megközelíthető szereplőként jelent meg, ami növelhette a politikai támogatottságot és stabilizálhatta a kormányzati legitimitást.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a digitális tér nem csupán kiegészítő kommunikációs csatorna, hanem olyan strukturális elem, amely képes az inkumbens előny kommunikációs dimenzióját újrászervezni. A Facebook, mint platform lehetőséget teremt az érzelmi kötődés erősítésére, az azonnali vezetői reakciók bemutatására és a politikai narratíva folyamatos fenntartására, ami válsághelyzetben különösen erős legitimációs eszközzé válik.

T4. A miniszterelnöki Facebook-kommunikáció válsághelyzetben a kormányfő személyét teszi a válságkezelés elsődleges médiumává, ezzel az inkumbens előny egyik legfontosabb kommunikációs forrásává válik.

T5. A digitális jelenlét nem pusztán kiegészíti, hanem strukturálisan alakítja az inkumbencia kommunikációs dimenzióját, mivel a vezető folyamatos láthatósága a legitimáció egyik kulcsmechanizmusa.

T6. A miniszterelnöki kommunikáció a válság alatt olyan narratívát hoz létre, amely a cselekvőképes és gondoskodó vezető képére épít, és ezzel a rally around the flag hatás kommunikációs feltételeit teremti meg.

2.3. Inkumbencia a helyi politikában: polgármesterek újraválasztása (K3.1–K3.2)

A harmadik kutatási kérdéscsoport a megyei jogú városok polgármestereinek újraválasztási esélyeit vizsgálta az 1998 és 2019 közötti időszakban. A kvantitatív adatok egyértelműen azt mutatják, hogy az inkumbencia a helyi politikai mező egyik legstabilabb szerkezeti tényezője. Az újraválasztási arányok tartósan magasak, az induló polgármesterek döntő többsége sikeresen megőrizte pozícióját, és több választási évben – különösen 2010-ben és 2014-ben – 90 százalék feletti újraválasztási arány volt megfigyelhető. A legalacsonyabb arányt hozó év, 2006, is elérte az 50 százalékos szintet, ami, figyelembe véve a politikai környezet turbulenciáját a

választási évben – még mindig jelentős mértékű inkumbens előnyt jelez.

A kutatás megmutatta, hogy a helyi politikai beágyazottság, az ismertség és a személyes jelenlét kulcsszerepet játszik az inkumbencia érvényesülésében.²⁰ A polgármesterek a település közeleti életének meghatározó szereplői, akik közvetlen kapcsolatban állnak a helyi lakossággal, és mindennapi jelenlétük a politikai bizalom stabilizálásának egyik fontos forrása. Ezt az összefüggést erősíti a személynek szóló szavazat logikája, amely szerint a választók nem pusztán pártidentitás alapján döntenek, hanem figyelembe veszik a jelöltek személyes karakterét, hitelességét és korábbi teljesítményét is.²¹

Az elemzés azt is feltárta, hogy a pártkötődés és az országos politikai klíma erőteljesen befolyásolja az inkumbens polgármesterek újraválasztási esélyeit. A 2002-es és 2010-es évek eredményei alátámasztják a mézeshetek-hatás jelenlétét, amely szerint a frissen megválasztott kormánypárt országos támogatottsága megerősítheti a hozzá kötődő helyi politikusokat is.²² Ezzel szemben a 2006-os választási eredmények egyértelműen megmutatták, hogy országos politikai válság idején a kormánypárti inkumbensek hátrányba kerülhetnek. A 2019-es választás pedig arra világított rá, hogy az önkormányzati és országgyűlési választások ciklusainak szétválasztása megszakítja az addig megfigyelt együttmozgást, és ciklusközi logikát (midterm) érvényesít, amelyben a kormánypárt általában gyengébben teljesít.²³

A helyi inkumbencia tehát kettős logikán alapul. Egyrészt strukturális előny, amely a személyes ismertségen, helyi beágyazottságon és folyamatos jelenléten nyugszik. Másrészt politikai

²⁰ Kristóf Luca, „Az elitek szerepe a társadalmi integrációban”, in *Integráció, egyenlőtlenség, polgárosodás: A magyar társadalom a 2020-as évek elején 2. kötet*, szerk. Imre Kovács (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2024).

²¹ Papp Zsófia, „Inkumbens-hátrány, helyi kötődés és a személynek szóló szavazat Magyarországon”

²² Karlheinz Reif and Hermann Schmitt, „Nine Second Order National Elections: A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results”, *European Journal of Political Research* 8 (1980): 3–44.

²³ Edward R. Tufte, „Determinants of the Outcomes of Midterm Congressional Elections”, *The American Political Science Review*, 1975, 812–26.

kontextusfüggő jelenség, amelyet az országos politikai hangulat és a kormánypárti teljesítmény ciklikus változásai is erősen befolyásolnak.

T7. A megyei jogú városokban az inkumbencia strukturális jellegű, és a helyi politikai mező egyik legfontosabb rendezőelve, amely tartósan magas újráválasztási arányokban jelenik meg.

T8. A pártkötődés csak akkor erősíti az inkumbens polgármesterek előnyét, ha országos szinten is kedvező politikai környezet áll mögöttük; krízishelyzetekben kifejezetten hátránnyá válhat.

T9. A helyi politikai beágyazottság és a személyes ismertség olyan stabilizáló erő, amely az inkumbens előnyt még erős pártpolitikai turbulenciák idején is képes fenntartani.

2.4. Inkumbencia válsághelyzetben: járvány alatti országos választások (K4)

A negyedik kutatási kérdés azt vizsgálta, hogy a COVID–19 járvány első hulláma miként befolyásolta az inkumbens politikai szereplők választási esélyeit a vizsgált öt országban – Horvátországban, Szerbiában, Észak-Macedóniában, Montenegróban és Lengyelországban –, figyelemmel a rendkívüli eljárások alkalmazására, a választási részvétel alakulására és a politikai verseny szerkezetére. A disszertáció eredményei azt mutatják, hogy a válsághelyzet számos esetben kedvezően hatott a hivatalban lévő politikusokra, ugyanakkor a hatás nem volt egységes, és markánsan függött a politikai rendszer típusától, az ellenzék erejétől és a kampányfeltételek aszimmetriáitól.

A horvátországi parlamenti választás 2020 nyarán jól illusztrálja a válsághelyzetből fakadó inkumbencia-erősödést. A kormányzó HDZ a járvány első szakaszában a sikeres válságkezelés képével azonosult, és a voksolást még a második hullám felerősödése előtt tartották meg, ami kedvező időzítést biztosított számára. A szerbiai eset ennél is markánsabb. Az ellenzéki pártok bojkottja, a médiaviszonyok erőteljes torzulása és a részvétel drasztikus visszaesése olyan politikai környezetet teremtett, amelyben az SNS földcsuszamlásszerű győzelme az ellenzéki verseny hiányából,

mintsem a választói preferenciák átrendeződéséből következett. A montenegrói és észak-macedóniai választások ugyan kevésbé egyértelmű mintát mutattak, de a részvétel csökkenése és a kampányfeltételek korlátozottsága ott is érzékelhetően gyengítette az ellenzéki mozgósítási kapacitást.

A lengyel elnökválasztás tanulságos, mert az eljárási bizonytalanság – a posta útján történő szavazás körüli jogi vita, az első választási időpont lefújása és a kampányidőszak kényszerű meghosszabbodása – olyan jogbizonytalanságot teremtett, amelyet a hivatalban lévő elnök pozíciójában könnyebben tudott kezelni, kommunikálni és legitimálni. Bár Andrzej Duda nem minden tekintetben tudta növelni pártja támogatottságát, a választás végeredménye arra utal, hogy a rendkívüli körülmények még így is inkumbencia-erősítő hatást fejtettek ki.

A járvány alatti választások összehasonlítása több tágabb következtetés levonását teszi lehetővé. Egyrészt a „rally around the flag” hatás – vagyis az a társadalmi reflex, amely válsághelyzetben a hivatalban lévő vezető mögé történő összezárában manifesztálódik – a régió legtöbb országában megfigyelhető volt, még ha eltérő intenzitással is. Másrészt a rendkívüli eljárások, mint a választások elhalasztása, újraszabályozása vagy az egészségügyi korlátozások bevezetése, olyan strukturális aszimmetriákat hoztak létre, amelyek a hivatalban lévők számára kedvezőbb kommunikációs és szervezeti feltételeket biztosítottak.²⁴ Harmadrészt kiderült, hogy a válsághelyzet nem automatikusan teremt inkumbencia előnyt. Észak-Macedóniában például a részvétel visszaesése és a politikai feszültségek a hivatalban lévő párt eredményeinek gyengüléséhez vezettek, ami arra utal, hogy a politikai verseny erőviszonyai, az ellenzéki szervezettség és a médiakörnyezet legalább akkora mértékben befolyásolják az inkumbencia alakulását, mint maga a válság.

A vizsgálat alapján megállapítható, hogy a COVID-19 járvány alatti választások megmutatták az inkumbencia intézményi

²⁴ T. S. James and S. Alihodzic, „When Is It Democratic to Postpone an Election? Elections During Natural Disasters, COVID-19, and Emergency Situations”, *Election Law Journal* 19, sz. 3 (2020): 344–62.

komponensének fontosságát. A hivatalban lévők erőforrás-hozzáférése, napirendformáló képessége és kommunikációs fölénye még akkor is képes előnyt biztosítani, ha az általános politikai környezet nem egyértelműen kedvez nekik. Ugyanakkor ezek az előnyök legitimációs kérdéseket is felvetnek, különösen akkor, ha a rendkívüli eljárások a verseny tisztaságának rovására történnek.

T10. A COVID-19 alatti elsőrendű választások a legtöbb vizsgált esetben erősítették az inkumbens pozíciókat, ugyanakkor a hatás mértéke erősen függött a politikai rendszer típusától, az ellenzék erejétől és a kampányfeltételek aszimmetriáitól.

T11. A rendkívüli választási eljárások alkalmazása – ideértve az időpontmódosítást, a kampánykorlátozásokat és az új szavazási technikákat – növelte az inkumbencia intézményi komponensét, és demokratikus legitimációs dilemmákat vetett fel.

T12. A válsághelyzeti inkumbencia nem automatikus jelenség: a „rally around the flag” hatás csak akkor érvényesül, ha megfelelő kommunikációs, politikai és intézményi feltételek állnak fenn.

2.5. Elméleti és gyakorlati implikációk

A disszertáció eredményei több elméleti és gyakorlati következtetést is lehetővé tesznek az inkumbencia fogalmának értelmezése, a demokratikus működés minősége és a politikai verseny feltételrendszere szempontjából. Elméleti szempontból a kutatás egyik legfontosabb tanulsága, hogy az inkumbencia nem tekinthető homogén, minden politikai környezetben azonos módon működő jelenségnek.²⁵ A vizsgált esettanulmányok és a feldolgozott szakirodalom alapján az inkumbencia többdimenziós konstrukció, amely intézményi, kommunikációs és társadalmi rétegek együtteséből épül fel. A politikai vezetők pozíciómegtartási esélyeit nemcsak a választási rendszer és a pártstruktúra alakítja, hanem a figyelemgazdaság logikája, a válsághelyzetekben aktiválódó

²⁵ Ezzel a megállapítással Mayhew és Erikson amerikai kutatásai kapnak egy sajátos európai kiegészítést: Mayhew, „Congressional Elections”; Robert S. Erikson, „The Advantage of Incumbency in Congressional Elections”.

pszichológiai mechanizmusok és a társadalmi stabilitás iránti igény is.

26

A dolgozat azt is megmutatta, hogy az inkumbencia empirikus kimenetelei eltérő politikai szinteken másképp jelennek meg. A helyi politikában az inkumbencia stabil, strukturális tényező, amely tartósan magas újraválasztási arányt eredményez. A nemzeti szintű politikai kommunikációban a digitális jelenlét és a perszonalizált figyelem logikája képes felerősíteni a hivatalban lévők láthatóságát, különösen válsághelyzetben.²⁷ A rendkívüli körülmények között megtartott országos választások pedig arra hívják fel a figyelmet, hogy az inkumbencia politikai előnyei gyakran intézményi adaptációk vagy kampánykorlátozások révén érvényesülnek, nem pedig kizárólag választói preferenciák változása révén.²⁸

A demokraciaeleméleti implikációk szempontjából a kutatás arra figyelmeztet, hogy a pozícióból fakadó előny legitimnek akkor tekinthető, ha nem akadályozza a valós politikai alternatívák megjelenését és a kormányzati elszámoltathatóság gyakorlati érvényesülését. Ha az inkumbencia strukturális módon torzítja a versenyt – például a médiához való hozzáférés, az erőforrások felhasználása²⁹ vagy a jogi eljárások manipulációja révén –, a választási folyamat formálisan megőrizheti demokratikus jellegét, de tartalmilag kiüresedhet. Az inkumbencia mint politikai erőforrás akkor tekinthető a demokratikus stabilitást szolgáló tényezőnek, ha intézményi ellensúlyok, átlátható kampányszabályok és valóságos médiapluralizmus kísérik.

²⁶ Ld. Marko Klasnja, „Corruption and the Incumbency Disadvantage: Theory and Evidence”, *The Journal of Politics* 77, sz. 4 (2015): 928–42.

²⁷ W. Lance Bennett, „The Personalization of Politics: Political Identity, Social Media, and Changing Patterns of Participation”, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 644, sz. 1 (2012): 20–39, <https://doi.org/10.1177/0002716212451428>.

²⁸ Dominik Schraff, „Political Trust During the Covid-19 Pandemic: Rally Around the Flag or Lockdown Effects?”, *European Journal of Political Research*, 2021.

²⁹ Steven D. Levitt and James M. Snyder, „Political Parties and the Distribution of Federal Outlays”, *American Journal of Political Science* 39, sz. 4 (1995): 958–80, <https://doi.org/10.2307/2111665>; Tamás Vasvári, „Grant Schemes and Pork-Barrel Politics in Local Government Funding in Hungary”, *Europe-Asia Studies* 76, sz. 9 (2024): 1371–91, <https://doi.org/10.1080/09668136.2024.2324065>; Tamás Vasvári, „Beneficiaries and Cost Bearers: Evidence on Political Clientelism from Hungary”, *Local Government Studies* 48, sz. 1 (2022): 150–77, <https://doi.org/10.1080/03003930.2020.1768852>; James Zachary Klingensmith, „The Impact on Pork-Barrel Spending on Incumbent Fundraising”, *SSRN Electronic Journal*, advance online publication, 2015, <https://doi.org/10.2139/ssrn.2654797>.

A gyakorlati implikációk több irányban is kijelölik a további fejlesztések lehetőségét. A választási szabályozás szintjén indokolt annak vizsgálata, hogy a választási ciklusok összehangolása vagy szétválasztása miként hat a kormánypárti inkumbensek pozíciójára, és milyen mechanizmusok biztosíthatják a verseny tisztaságát. A kampányszabályok terén különösen fontos a digitális kommunikációra vonatkozó normák pontosítása, mivel a közösségi média szerepe egyre nagyobb jelentőséggel bír a politikai figyelem megszerzésében. A média- és platformpolitikák terén az algoritmikus láthatóság átláthatósága és a politikai hirdetések szabályozása olyan területek, amelyek közvetlenül érintik az inkumbencia kommunikációs előnyeit. A helyi politikában pedig a politikai utánpótlás támogatása és a kihívói esélyek javítása azok az intézményi eszközök, amelyek nélkül a verseny egyensúlya hosszú távon sérülhet.

Összességében a disszertáció eredményei azt hangsúlyozzák, hogy az inkumbencia a demokratikus verseny állapotának egyik legfontosabb indikátora. Megmutatja, milyen mértékben képes egy politikai rendszer fenntartani az egyenlő versenyfeltételeket, és mennyiben áll ellen azoknak az erőforrás-koncentrációs folyamatoknak, amelyek a demokratikus minőség csökkenéséhez vezethetnek.

3. A kutatás hozzájárulása a tudományos diskurzusokhoz és továbblépési irányok

A disszertáció fő hozzájárulása a szakirodalomban detektált empirikus felismerésekhez abban rejlik, hogy az inkumbencia jelenségét összetett, többdimenziós megközelítésben tárja fel, amely egyszerre illeszkedik a nemzetközi szakirodalomhoz és ad hozzá új, magyar és régiós empirikus tapasztalatokon alapuló megállapításokat. Elméleti szempontból a dolgozat finomítja az inkumbencia fogalmát, amelyet nem automatikusan érvényesülő, hanem kontextusfüggő politikai előnyként értelmez.³⁰ A vizsgált esetek alapján világossá válik, hogy a pozícióból fakadó előny csak bizonyos intézményi, kommunikációs és társadalmi konfigurációkban válik ténylegesen mérhető politikai előnnyé, és hogy az amerikai vizsgálatokból ismert, stabil és magas újraválasztási rátákat mutató mintázatok a közép- és kelet-európai régióban csak korlátozottan alkalmazhatók. A dolgozat így hozzájárul az inkumbenciáról szóló elméleti gondolkodás átrendezéséhez, mivel hangsúlyozza azt a többváltozós és kontextuális megközelítést,³¹ amely nélkül a jelenség politikai logikája nem érthető meg teljesszerűen.

Empirikus szinten a kutatás három különálló, mégis egymást kiegészítő politikai terepen vizsgálta az inkumbencia működését: a miniszterelnöki Facebook-kommunikációban, a megyei jogú városok polgármestereinek újraválasztási arányaiban, valamint az öt régiós országban a járvány idején megrendezett országos választások esetében. E három perspektíva együttesen olyan panorámaképet eredményezett, amely lehetővé teszi az inkumbencia dinamikájának összehasonlító értelmezését, bemutatra, hogy a kommunikációs, intézményi és rendkívüli politikai feltételek miként befolyásolják az előny megjelenését. A helyi politikai szint vizsgálata megmutatta, hogy az inkumbencia a magyar települési politikában strukturális és

³⁰ Schraff, „Political Trust During the Covid-19 Pandemic: Rally Around the Flag or Lockdown Effects?”

³¹ Gary King and Andrew Gelman, „Estimating Incumbency Advantage without Bias”, *American Journal of Political Science* 34, sz. 4 (1990): 1142–64; Ansolabehere and Snyder, „The Incumbency Advantage in U.S. Elections”.

tartós jelenség, a miniszterelnöki digitális kommunikáció elemzése rávilágított az inkumbencia figyelemgazdasági dimenzióira, míg a válsághelyzet alatt megtartott országos választások feltárták az inkumbencia és a rendkívüli eljárások kapcsolatának demokratikus következményeit. Módszertani szempontból a disszertáció hozzájárulása abban áll, hogy tudatosan kombinálja a kvalitatív, kvázi-kvantitatív és összehasonlító technikákat, és ezáltal olyan komplex elemzési keretet hoz létre, amely alkalmas a politikai jelenségek sokrétű vizsgálatára. A különböző adatstruktúrák és elemzési logikák egymás mellé helyezése lehetővé tette az inkumbencia eltérő formáinak értelmezését, és egyben rámutatott arra is, hogy a jelenség teljes körű megértése csak ilyen összetett módszertannal közelíthető meg.

A disszertáció normatív-demokratikus következtetései arra mutatnak rá, hogy az inkumbencia politikai jelentősége túlmutat az egyéni választási eredményeken, mivel közvetlenül érinti a demokratikus verseny struktúráját és az elszámoltathatóság intézményi feltételeit. A pozícióból fakadó előny legitimnek akkor tekinthető, ha a politikai versenyben részt vevő szereplők esélyei nem torzulnak olyan mértékben, hogy a kihívók megjelenése vagy sikeressége ellehetetlenüljön. Amennyiben az inkumbencia az állami erőforrásokhoz való hozzáférés, a jogi eljárások manipulációja vagy a médiabeli egyenlőtlenségek miatt rendszerszintű előnnyé válik, a választási verseny formálisan megmarad ugyan, de tartalmilag kiüresedik, és a politikai felelősségre vonás mechanizmusai gyengülnek. A kutatás eredményei azt sugallják, hogy az inkumbencia önmagában nem ellentétes a demokratikus normákkal, sőt bizonyos körülmények között stabilizálhatja is a politikai rendszert. A probléma akkor jelentkezik, amikor a pozícióból fakadó előny olyan mértékű versenyelőnyt eredményez, amely akadályozza az érdemi politikai alternatívák létrejöttét. A demokratikus minőség szempontjából ezért kulcskérdés, hogy milyen intézményi fékek, kampányszabályok és

médiapluralizmus biztosítja az egyenlő esélyeket, és miként lehet ellensúlyozni az inkumbencia potenciálisan torzító hatásait.³²

A kutatás korlátai szintén hozzájárulnak a további vizsgálatok kijelöléséhez. A disszertáció egyik módszertani korlátja, hogy a három esettanulmány eltérő adatstruktúrával és forrásminőséggel dolgozik, ami hatással van az eredmények összehasonlíthatóságára. Míg a megyei jogú városok polgármester-választási adatai teljes körűen hozzáférhetők, addig a COVID alatti országos választások vizsgálata másodlagos forrásokra épül, amelyek nem minden esetben teszik lehetővé az inkumbencia hatások kvantitatív kimutatását. A miniszterelnöki Facebook-tevékenység elemzése kvalitatív jellegű volt, így szükségszerűen értelmező döntéseket igényelt, és nem mérte a közösségi média algoritmikus működésének tényleges hatásait. A polgármesteri inkumbencia esetében a magyar választási adatok struktúrája nem tette lehetővé olyan kifinomult mérőszámok alkalmazását, amelyek a nemzetközi választáskutatásban standardnak számítanak. A járvány alatti választások országközi összehasonlítása pedig azért ütközött korlátokba, mert a járványkezelés intézményi és politikai környezete erősen eltért, és több országban csak töredékes adat állt rendelkezésre a kampánytevékenységről és a korlátozások hatásairól. Ezek a korlátok nem érvénytelenítik a kutatás megállapításait, de kijelölik azokat a területeket, ahol a további vizsgálatok elmélyültebb elemzést tehetnek lehetővé.

A jövőbeli kutatási irányok közül több is ígéretesnek mutatkozik. Egyrészt lehetőség nyílik a dolgozat eredményeinek kvantitatív továbbépítésére, különösen komplex statisztikai modellek és prediktív eszközök alkalmazásával, amelyek alkalmasak lennének az inkumbencia hatások ok-okozati összefüggéseinek számszerű megragadására. Másrészt a kvalitatív kutatások irányába történő elmozdulás is indokolt. Mélyinterjúk készítése inkumbens polgármesterekkel, képviselőkkel vagy kampánystábokkal segíthet

³² Javier Corrales and Michael Penfold, „Manipulating Term Limits in Latin America”, *Journal of Democracy* 25, sz. 4 (2014): 157–68, <https://doi.org/10.1353/jod.2014.0066>; John M. Carey és mtsai., „The Effects of Term Limits on State Legislatures: A New Survey of the 50 States”, *Legislative Studies Quarterly* 31, sz. 1 (2006): 105–34, <https://doi.org/10.3162/036298006X201742>.

feltárni azokat a döntési mechanizmusokat és személyes stratégiákat, amelyek a pozíciómegtartás sikerét alakítják. A párton belüli dinamika vizsgálata (pl. jelöltállítási folyamatok, előválasztási mechanizmusok vagy helyi szervezeti hálók működése) további lényeges dimenzióját jelentheti az inkumbencia megértésének. Emellett a disszertáció eredményei jól alkalmazhatók olyan újabb krízishelyzetek vizsgálatára, mint az energiaválság vagy az orosz–ukrán háború politikai hatásai, amelyek újféle politikai és kommunikációs kihívásokat teremtettek.

A disszertáció tehát nem lezáró pont, hanem egy olyan kutatási program kiindulása, amely több irányban fejleszthető tovább. Az inkumbencia vizsgálata egyszerre kínál lehetőséget a politikai verseny szerkezetének mélyebb megértésére, a demokratikus működés normatív értékelésére és olyan gyakorlati következtetések levonására, amelyek hozzájárulhatnak a verseny tisztaságát és az elszámoltathatóságot biztosító intézményi környezet megerősítéséhez.

A doktorjelölt az értekezés témájában született publikációi

- Petrovski, László. „Polgármesterek inkumbencia előnye a megyei jogú városokban Magyarországon.” *Metszetek: Társadalomtudományi Folyóirat* 8, sz. 4 (2019): 40–51. <https://doi.org/10.18392/metsz/2019/4/4>
- Petrovski, László. „Az inkumbens előny vizsgálatának lehetőségei.” *Forum: Publicationes Doctorandorum Juridicorum* 10 (2020): 179–188.
- Petrovski, László. „The Voter Preferences of the Younger Generation in Hungary between 2010 and 2020.” In: Horák, Rita; Kovács, Cintia; Námesztovszki, Zsolt; Takács, Márta (szerk.) *Új nemzedékek értékrendje: A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Tudományos Konferenciáinak tanulmánygyűjteménye*. Subotica/Szabadka: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, 2020. 179–184.
- Szekeres, Tamás; Boldizsár, Dóra; Németh, Kornél; Petrovski, László. „Facebook Activity of Individual Representative Candidates During the 2018 Hungarian General Elections.” In: Hajzer, Gergő; Mátyus, Imre; Merkóvity, Norbert; Molnár, Judit; Stumpf, Péter Bence; Szabó, Palócz Orsolya (szerk.) *Communicative Space – Political Space: 11th Central and Eastern European Communication and Media Conference, 2018*. Szeged: Iurisperitus Kiadó, 2020. 45–58.
- Petrovski-Oláh, László. „Elections in East-Central Europe during the COVID-19 Pandemic.” *Central and Eastern European Legal Studies* 9, sz. 1 (2021): 55–72.
- Petrovski-Oláh, László. „Viktor Orbán's Facebook Activity Related To Covid-19 During The First Wave Of The Pandemic.” In: Winiarska-Brodowska, Małgorzata (szerk.) *The New Communication Revolution*. Krakow: Jagiellonian University, 2023. 201–213.
- D'Ambrosi, Lucia; Parito, Mariaeugenia; Pérez Calle, Ricardo Diego; Biernacka-Ligieja, Ilona; Merkóvity, Norbert; Petrovski, László. „The Affective Europe in Crisis Scenario: A Pilot Study on Students' Attitudes and Values.” In: Nogales Bocio, Isabel Antonia; Cebrián Zazurca, Enrique; De Sola Pueyo, Javier; Founaud Cabeza, Carlos (szerk.) *Educación, comunicación y poder en el siglo XXI: retos y desafíos*. Sevilla: Egregius, 2024. 175–197.
- von Nordheim, Gerret; Bettels-Schwabbauer, Tina; Kleinen-von Königsłow, Katharina; Barczynszyn-Madziar, Paulina; Budivska, Halyna; Di Salvo, Philip; Dingerkus, Filip; Guazina, Liziane Soares; Krobea Asante, Kwaku; Kuś, Michał; Lábová, Sandra; Matei, Antonia; Merkóvity, Norbert; Paulino, Fernando Oliveira; Petrovski-Oláh, László; Serwornoo, Michael Yao Wodui; Valente, Jonas; Wake, Alexandra; Zakinszky Toma, Viktória. „The different worlds of Google: A comparison of search results on conspiracy theories in 12 countries” *Convergence: The Journal of Research into New Media Technologies* 30, sz. 6 (2024): 2267–2286